

Yozgat Şefaati Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin Fotogrametri Yöntemiyle 3B Modellemesi ve Mimari Özelliklerinin Belgelenmesi

Sadakat Safiyye Mumcuoğlu Türker ^{1*}, Adem Kabadayı ²

^{1*} Yozgat Bozok Üniversitesi, Mühendislik- Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Yozgat, Türkiye; ss.mumcuoglu@yobu.edu.tr

² Yozgat Bozok Üniversitesi, Şefaati Meslek Yüksek Okulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Yozgat, Türkiye; adem.kabadayi@bozok.edu.tr

*Sorumlu Yazar:
ss.mumcuoglu@yobu.edu.tr

Araştırma Makalesi

Ahntı: Mumcuoğlu Türker, S. S., Kabadayı, A. (2025). Yozgat Şefaati Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin Fotogrametri Yöntemiyle 3B Modellemesi ve Mimari Özelliklerinin Belgelenmesi. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 7(1), 10-20.

Geliş : 13.06.2025
Revize : 25.06.2025
Kabul : 26.06.2025
Yayınlama : 30.06.2025

Özet

Yozgat ili genelinde yoğun olarak gözlemlenen ahşap düz tavanlı camiler, bölge mimarisinin karakteristik örneklerini oluşturmaktadır. Bu yapılar arasında yer alan ve Çapanoğlu ailesiyle ilişkilendirilen Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii, ahşap tavan sistemi ve cephelerdeki nitelikli kesme taş işçiliğiyle benzerlerinden ayrılmaktadır. Ancak bu yapının literatürde yeterince yer almaması hem bilimsel araştırmalar hem de koruma odaklı yaklaşımlar açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin mimari özelliklerinin belgelenmesini, dijital ortamda üç boyutlu modellemesinin yapılmasını ve yapının kırsal cami mimarisi içerisindeki yeri ile özgünlüğünün ortaya konmasını amaçlanmaktadır. Araştırmada yöntem olarak yerinde inceleme, ölçüm, fotoğraf belgeleme ve fotogrametri temelli dijital modelleme teknikleri kullanılmıştır. Bu sayede yapının mekânsal kurgusu, örtü sistemi ve cephe özellikleri detaylı olarak incelenmiş; Yozgat ili genelindeki ahşap tavanlı camilerle benzeşen özellikleri değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin geleneksel plan şeması, ahşap tavan işçiliği ve nitelikli taş cepheleriyle bölge mimarisi içerisinde dikkat çekici bir konumda olduğu belirlenmiştir. Yapının belgelenerek bilimsel literatüre kazandırılması, kırsal mimari mirasın korunması ve tanıtılması açısından anlamlı bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İHA, Fotogrametri, Dijital Belgeleme, Kültürel Sürdürülebilirlik, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii.

3D Modeling and Architectural Documentation of the Şefaati Kazlıuşağı Village Çapanoğlu Mosque in Yozgat Using Photogrammetry Method

*Corresponding Author:
ss.mumcuoglu@yobu.edu.tr

Research Article

Citation: Mumcuoğlu Türker, S. S., Kabadayı, A. (2025). 3D Modeling and Architectural Documentation of the Şefaati Kazlıuşağı Village Çapanoğlu Mosque in Yozgat Using Photogrammetry Method. *Turkish Journal of Photogrammetry*, 7(1), 10-20 (in Turkish).

Received : 13.06.2025
Revised : 25.06.2026
Accepted : 26.06.2025
Published : 30.06.2025

Abstract

Wooden flat-roofed mosques, which are commonly observed throughout the province of Yozgat, constitute characteristic examples of regional architecture. Among these structures, the Çapanoğlu Mosque in Kazlıuşağı Village, which is associated with the Çapanoğlu family, stands out from its counterparts with its wooden roof system and high-quality cut stonework on its facades. However, the lack of sufficient coverage of this structure in the literature is considered a significant shortcoming in terms of both scientific research and conservation-oriented approaches. This study aims to document the architectural features of the Çapanoğlu Mosque in Kazlıuşağı Village, create a three-dimensional model of the structure in a digital environment, and reveal its place and uniqueness within rural mosque architecture. The research methods used included on-site examination, measurement, photographic documentation, and photogrammetry-based digital modeling techniques. This allowed for a detailed examination of the structure's spatial design, roof system, and facade features, as well as an evaluation of its similarities with other wooden-ceilinged mosques in the Yozgat province. The study concluded that the Çapanoğlu Mosque in Kazlıuşağı Village occupies a prominent position within the regional architecture due to its traditional plan scheme, wooden ceiling craftsmanship, and quality stone facades. Documenting the structure and contributing it to the scientific literature provides a meaningful contribution to the preservation and promotion of rural architectural heritage.

Keywords: UAV, Photogrammetry, Digital Documentation, Cultural Sustainability, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Mosque

1. Giriş

Yozgat il genelinde yaygın olarak görülen, ahşap düz tavanlı camiler geleneksel Anadolu kırsal mimarisinin özgün örneklerinden birini oluşturmaktadır. Bu yapılardan biri olan Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii, plan şeması, örtü sistemi ve özellikle düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş cepheleriyle dikkat çekmektedir. Mimari özellikleri bakımından özgün bir örnek teşkil etmesine ve nitelikli taş işçiliğiyle kırsal camiler arasında ayırt edici bir yere sahip olmasına rağmen, bu yapı bugüne kadar literatürde yer bulamamıştır. Sahip olduğu geleneksel yapım teknikleri ve mimari detaylara karşın bilimsel çalışmalara konu edilmemesi bölgenin tarihi mimarisi açısından önemli bir eksikliklerdir. Bu çalışma ile söz konusu caminin belgelenerek literatüre kazandırılması ve kırsal mimarlığın özgün örneklerinin tanıtılmasına katkı sunmayı amaçlanmaktadır. Ayrıca çalışmada Kazlıuşağı Köyü'nde yer alan ve Çapanoğlu ailesiyle ilişkilendirilen bu caminin mimari açıdan ayrıntılı olarak incelenmesi ve dijital olarak belgelenmesi hedeflenmektedir. Araştırmada, yerinde gözlem ve ölçüm yöntemlerine dayanan bir belgeleme süreci yürütülmüş; ardından fotogrametri yöntemiyle yapının dijital modeli oluşturulmuştur.

Çalışmanın kapsamında, Anadolu kırsalında özellikle Yozgat ilinde XVII-XX. yüzyıl arasında inşa edilen ahşap tavanlı camilerin mimari miras açısından önemi çerçevesinde, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii ele alınmıştır. Cami, hem yerel yapı geleneği içerisinde korunagelmüş nadir örneklerden biri olması, hem de Çapanoğlu ailesinin bölgedeki etkisini yansıtan kültürel bir iz taşıması bakımından dikkat çekicidir. Bu yönüyle yapı, yalnızca mimari açıdan değil, aynı zamanda bölgenin sosyo-kültürel tarihine ışık tutan önemli bir belge niteliği taşımaktadır.

1.1. Literatür Taraması

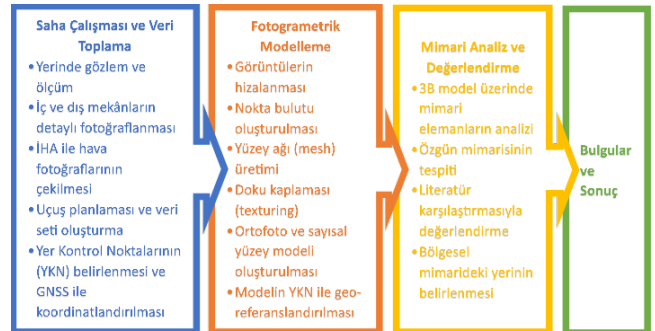
Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'ne ilişkin literatür taraması sonucunda, yapının yalnızca Hakkı Acun'un eserinde ele alındığı tespit edilmiştir [1]. Söz konusu çalışmada caminin inşa tarihi ve banisi hakkında değerlendirmelere yer verilmiş; mimari özelliklerine dair kısa açıklamaların yanı sıra iç ve dış mekâna ait fotoğraflar da sunulmuştur.

Bu yapıya yönelik çalışma sayısının oldukça sınırlı olması bir yana, genel olarak Yozgat ilindeki ahşap düz tavanlı camilere ilişkin bilimsel çalışmaların da son derece sınırlı olduğu görülmektedir [1–29]. Mevcut literatürde yer alan sınırlı sayıda çalışmada, bazı araştırmalar [1–8] Yozgat il genelinde yer alan tarihî camilerin mimari özelliklerine yüzeysel biçimde değinmekte; bazıları ise bu yapıları süsleme öğeleri [9], mihrap tasarımı [10] ya da inanç turizmi bağlamında

[11] ele almaktadır. Yakın dönemde yapılan bazı araştırmalarda ise bu camiler tek yapı ölçeğinde daha ayrıntılı olarak değerlendirilmiş [12–22]; diğer bazı çalışmalarda ise fotogrametri temelli belgeleme yöntemleri kullanılarak bu yapıların üç boyutlu dijital modelleri oluşturulmuştur [23–29]. Mevcut çalışmalara rağmen, çok sayıda ahşap düz tavanlı tarihî camiye sahip olan Yozgat ilinin, akademik literatürde yeterince temsil edilmemesi, bölgedeki geleneksel kırsal cami mimarisinin araştırma ve koruma bağlamında ihmal edildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla hem Kazlıuşağı Köyü Camii gibi yerel ve özgün mimari özellikler taşıyan yapıların hem de Yozgat genelindeki ahşap düz tavanlı camilerin belgelenmesi, analiz edilmesi ve literatüre kazandırılması; kırsal mimari mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından büyük önem arz etmektedir.

2. Materyal ve Metot

Bu çalışmada, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin mimari özelliklerinin belgelenmesi amacıyla yerinde belgeleme, fotogrametrik modelleme ve dijital analiz teknikleri kullanılmıştır. Belgeleme süreci üç temel aşamada gerçekleştirilmiştir: saha çalışması, fotogrametrik modelleme ve veri analizidir.

Şekil 1. Çalışmada kullanılan yöntemin aşamaları.

2.1. Saha Çalışması ve Veri Toplama

Saha çalışması kapsamında, caminin mevcut durumunu ayrıntılı olarak belgelemek amacıyla yerinde gözlem, ölçüm ve fotoğraf çekimi gerçekleştirilmiştir. Yapının dış ve iç mekânları detaylı biçimde görüntülenmiş; özellikle mimari elemanlar, yapı malzemeleri ve süsleme detayları kayıt altına alınmıştır.

Yapının üç boyutlu dijital modelinin oluşturulabilmesi için, İnsansız Hava Aracı (İHA) kullanılarak hava fotoğrafları elde edilmiştir. İHA kullanılarak elde edilen hava fotoğrafları ve ortofoto haritalar ile uydu görüntüleri, farklı amaçlar için kullanılabilir; örneğin kıyı ve göl alanı değişimlerinin izlenmesi, arazi örtüsü ve arazi

kullanımındaki değişimlerin analizi, tarihi ve kültürel yapıların mimari röleve çalışmaları, afet sonrası hasar tespiti, tarımsal alanların izlenmesi ve kentsel gelişim analizleri gibi çeşitli uygulama alanları bulunmaktadır [27-32]. Çalışmada, uçuş planlaması, yapının konumu ve çevresel koşullar dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Farklı açılardan ve yeterli örtüşmeye sahip olacak şekilde planlanan uçuşlar sayesinde hem ortofoto üretimi hem de üç boyutlu modelleme için gerekli veri sağlanmıştır.

İHA ile çekilen fotoğrafların konum doğruluğunu artırmak amacıyla, Yüksek Hassasiyetli GNSS alıcısı kullanılarak yer kontrol noktaları (YKN) belirlenmiş ve koordinatları santimetre düzeyinde doğrulukla elde edilmiştir. Bu kontrol noktaları, modelin georeferanslandırılması sürecinde referans olarak kullanılmıştır.

2.2. Fotogrametrik Modelleme

Saha çalışmasında elde edilen İHA görüntüleri ve yer kontrol noktaları, Structure from Motion (SfM) tabanlı bir fotogrametri yazılımı Agisoft Metashape ile işlenmiştir. Bu süreçte:

- Görüntülerin hizalanması (image alignment),
- Nokta bulutu (point cloud) üretimi,
- Yüzey ağı (mesh) oluşturulması,
- Doku kaplaması (texturing),
- Ortofoto ve sayısal yüzey modeli üretimi gerçekleştirilmiştir.

Fotogrametri yazılımı, görüntüler arasındaki ortak noktaları tanımlayarak yapının gerçekçi bir 3B modelini oluşturmuş; bu model yer kontrol noktaları yardımıyla koordinatlandırılarak mekânsal doğruluğu artırılmıştır (Şekil 1-8).

2.3. Mimari Analiz ve Değerlendirme

Elde edilen üç boyutlu model, yapı üzerindeki mimari öğelerin konumları, boyutları ve oranlarının analiz edilmesinde kullanılmıştır. Kesme taş işçiliği, pencere açıklıkları, süslemeler ve cephe düzenlemeleri gibi özgün detaylar bu model üzerinden detaylı biçimde incelenmiştir. Ayrıca, yapıda sonradan yapılan müdahalelerin tespiti ve özgün mimari yapının ayrıştırılması da yine bu model üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Yapının mimari özellikleri, fotogrametrik model, yer gözlemleri ve literatür karşılaştırmaları doğrultusunda değerlendirilmiş; bölgesel kırsal cami mimarisi içindeki yeri ve önemi ortaya konmuştur.

Şekil 2. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin fotogrametrik model görünümü.

Şekil 3. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin fotogrametrik modelini güney cephe görünümü.

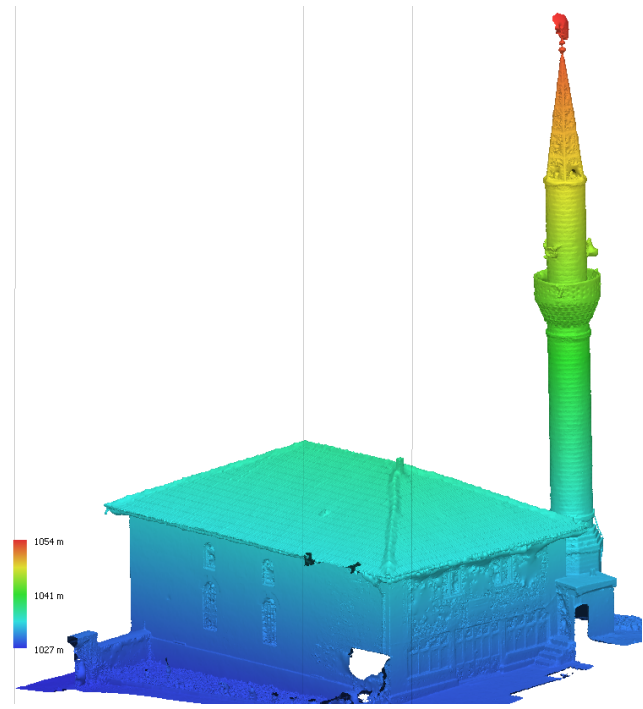
Şekil 4. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin fotogrametrik modelini doğu cephe görünümü.

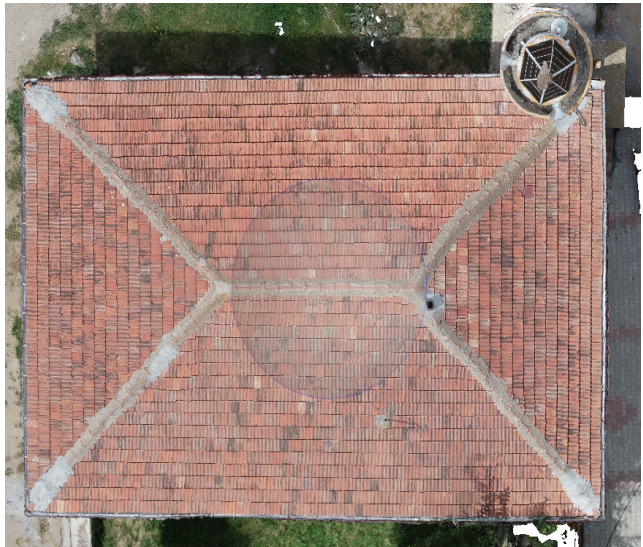
Şekil 5. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin fotogrametrik modelini batı cephe görünümü.

Şekil 6. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin fotogrametrik modelini kuzey cephe görünümü.

Şekil 7. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin fotogrametrik modelini yükseklik görünümü.

Şekil 8. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin fotogrametrik modelinin vaziyet planı görünümü.

3. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii

Yozgat ilinin Şefaattli ilçesine bağlı Kazlıuşağı Köyü'nde yer alan caminin inşa kitabesi bulunmadığından, yapının ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak köy sakinlerinin ve Çapanoğlu ailesinden Aslan Çapanoğlu'nun aktardığı bilgilere göre, yapının Çapanoğulları tarafından inşa ettirilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Yapıya ilişkin literatürdeki tek detaylı değerlendirme Hakkı Acun'un eserinde yer almaktadır [1]. Acun, caminin cephesinde kullanılan kesme taşların renk ve doku bakımından benzerliğini esas alarak, Yozgat şehir merkezindeki Çapanoğlu Camii'nin II. bölümüyle benzerlik gösterdiğini belirtmektedir. Bu benzerliğe dayanarak, Kazlıuşağı Köyü Camii'nin de söz konusu bölümün banisi olan Süleyman Bey tarafından, Hicri 1208 (Miladi 1794) yılı civarında inşa ettirilmiş olabileceği öne sürülmektedir [1].

Köylüler ve Aslan Çapanoğlu'nun ifadelerine göre, merkezdeki Çapanoğlu Camii'nin II. bölümünün yapımında kullanılan taşlar, eski Kırşehir-Amasya kervan yolu üzerinde yer alan Mahallaç Kervansarayı'ndan kağnılarla taşınmıştır. Bu süreçte, henüz bir camisi bulunmayan Kazlıuşağı Köyü'ne uğrayan kağnıların her seferinde bir taş bıraktığı ve böylelikle caminin inşasına katkı sağlandığı yönünde bir rivayet aktarılmaktadır [1].

Hakkı Acun'un aktardığı bir diğer rivayete göre, Kazlıuşağı Köyü'nün kurucusu olduğu belirtilen ve Çapanoğulları ile aynı boydan geldiği ifade edilen Mamalı Türklerinin yaşadığı bu yerleşim yerine, Süleyman Bey tarafından bir cami inşa ettirilmiş olabileceği öne sürülmektedir [1].

Caminin harime açılan giriş kapısının yanında yer alan ve Hicri 1258 (Miladi 1842-43) tarihli bir tamir kitabesinin varlığı da yapının bu tarihte onarımdan geçtiğini göstermektedir. Ancak günümüzde bu beş satırlık kitabe, üzerinin boyanması nedeniyle zor okunmaktadır (Şekil 9).

Acun, yapının inşasının Çapanoğulları ile ilişkili olduğu kanaatindedir ve bu nedenle camiyi "Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii" olarak adlandırmaktadır [1]. Buna karşın, yapının kuzey ve doğu cephesinde yer alan mevcut tabelalarda yalnızca "Kazlıuşağı Köyü Camii" ifadesi yer almaktadır.

3.1. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin mimari özellikleri

Yapı, kuzey yönünde hafif eğimli bir arazi üzerinde konumlanmakta olup, güney ve batı cepheleri doğrudan yola bitişik, doğu ve kuzey cepheleri ise duvarlarla çevrili bir bahçe içerisinde yer

almaktadır. Bahçe duvarları, caminin kuzeybatı ve güneydoğu köşelerinde beden duvarlarına bitişik durumdadır. Bahçeye güney cephede yer alan bir kapı açıklığından giriş sağlanmaktadır.

Mihraba dik yerleştirilmiş dikdörtgen planlı caminin kuzeyinde, alt katta dışa açılan bir son cemaat yeri, üst katta ise harim mekânına bakan bir kadınlar mahfili yer almaktadır. Yapının kuzeybatı köşesinde bir minare bulunmaktadır (Kazlı0).

Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii, bu plan şemasıyla Yozgat kent merkezindeki 1788 tarihli Cevahir Ali Efendi Camii, 1800-01 tarihli Başçavuş Camii, 1800-01 tarihli Musa Ağa Camii, 1804 tarihli Kayyımzade Camii, 1844-88 tarihli Nakipzade Camii ve 1881-82 tarihli Alacalıoğlu Camii [16-18] ile benzerlik göstermektedir.

Günümüzde, ahşap pencere ve kapı doğramaları ile kapatılmış olan son cemaat yerinin doğu bölümü de yine ahşap doğramalarla ayrılmıştır (Şekil 11). Mihraba dik ekseninde simetrik bir kurguya sahip olan yapıya giriş, son cemaat mahallinde yer alan kesme taş söveli ve basık kemerli kapı açıklığından sağlanmaktadır. Harim mekânının güney duvarında, ortada yuvarlak kemerli bir mihrap nişi; batı tarafında ise yakın dönemde eklendiği anlaşılan ahşap bir minber yer almaktadır (Şekil 12). Doğru duvarının güneyinde ise, zeminden yüksek bir seviyede duvara bitişik yuvarlak kemer açıklıklı bir vaaz kürsüsü bulunmaktadır (Şekil 13). Ahşap korkuluklarla çevrili bu vaaz kürsüsüne, doğru duvarının güneyindeki pencere açıklığından girilen ve duvar arasında kalan merdiven aracılığıyla ulaşılmaktadır. Bu özellik, Yozgat kent merkezinde yer alan Nakipzade Camii [16] ile benzerlik arz etmektedir. İl genelinde, bu iki yapı dışında beden duvarı içerisinde yer alan vaaz kürsüsüne sahip başka bir camiye rastlanmamaktadır.

Harimin kuzey duvarında, son cemaat yerinin üst hizasında harim içerisine doğru konsol olarak taşan üst kat kadınlar mahfili yer almaktadır (Şekil 14). Mahfile erişim, harimin batı yönünde konumlandırılmış ve gemici merdivenini andıran, yüksek rıht seviyesine sahip demir bir merdiven aracılığıyla sağlanmaktadır (Şekil 15).

Mahfil katının altında, doğru duvarına bitişik şekilde harim içerisine doğru uzanan ve PVC doğrama pencere ile kapı kullanılarak ayrılmış bir bölüm bulunmaktadır. Yakın dönemde eklendiği anlaşılan bu bölüm, yapının özgün plan şemasını bozarak mimari bütünlüğün kaybına neden olmuştur (Şekil 15).

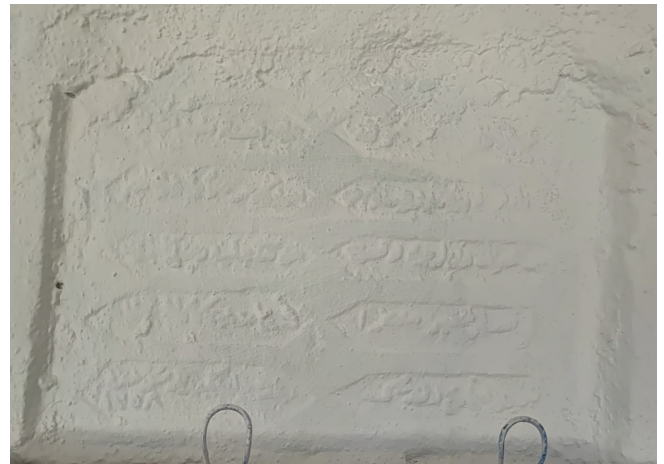
Harim mekânında, alt kotta sekiz, üst kotta ise altı adet pencere yer almaktadır. Doğru, güney ve batı duvarlarında yer alan pencere açıklıklarında, duvar kalınlıklarının fazla olması nedeniyle iç yüzeylerde ahşap, dış yüzeylerde ise PVC doğramalar kullanılmıştır. Alt kotta yer alan pencereler hem iç hem dışta yuvarlak kemerli, üst kotta bulunanlar ise içte

düz atkılı, dışta yuvarlak kemerli bir formdadır. Üst kot pencerelerinin iç kısmı, siyah beyaz çiçek motifli desenlerle kapatılmış olup, bu durum harim alanının doğal aydınlatmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Eski fotoğraflar incelendiğinde (Şekil 16), bu pencerelerin açık olduğu ve iç mekânı yeterli derecede aydınlattığı görülmektedir. Kadınlar mahfili ise kuzey cephenin üst kotunda yer alan iki adet düz atkılı pencere ile doğal ışık almaktadır.

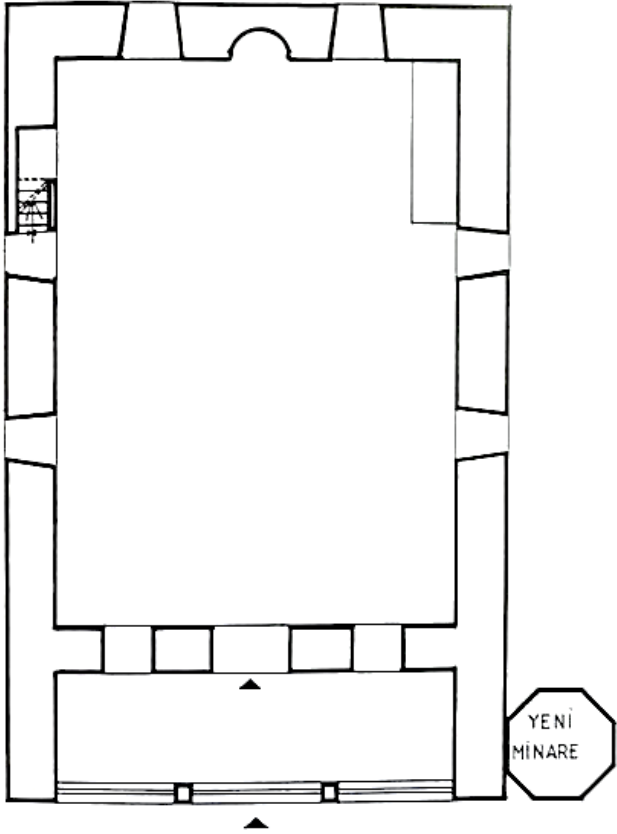
Yakın dönemde eklendiği anlaşılan minare, batı cephesinin kuzey köşesinde, sekizgen bir kaide üzerine inşa edilmiştir. Minareye erişim, batı cephesine dışarıdan eklenen düz çatılı bir mekân aracılığıyla sağlanmaktadır. Silindirik gövdeye ve peteğe sahip minarenin, şerefesi altında kirpi saçak formu yer almakta; kaideden gövdeye geçişte ise piramidal bir geçiş formu tercih edilmiştir. Minare, konik bir külahla sonlanmaktadır.

Yapının örtü sisteminde, dışta kırma çatı, içte ise düz ahşap tavan kullanılmıştır. Harim tavanında, dört yöne uzanan ince ahşap çıtalarla çerçeve görünümü oluşturulmuş; tavan ortası, kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilen ahşap çıtalarla bölümlenmiştir. Bu çıtaların kesişim noktasında, ahşap oyma tekniği ile işlenmiş dairesel bezemeli bir çerçeve ve merkezinde ışınsal kompozisyonlu ajur süslemelerden oluşan ahşap tavan göbeği yer almaktadır. Göbekte yer alan ajur süslemeler, tekrar eden su damlası formundaki motiflerle oluşturulmuştur. Mahfil katı tavanı da benzer şekilde kuzey-güney doğrultusunda uzanan ahşap çıtalarla düzenlenmiştir (Şekil 17).

Son cemaat yerinin tavanı, dört adet ahşap dikmeye oturan ahşap kirişlerle taşınmaktadır. Mahfil katının tavanı ise, giriş kapısının üzerine denk gelen bir adet ahşap dikme ile desteklenmektedir. Yapı, düzgün kesme sarı taş malzeme ile inşa edilmiştir. Pencere ve kapı sövelerinde de kesme taş kullanımı dikkat çekmektedir.

Şekil 9. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin beş satırlık tamir kitabesi, 2025.

SEFAATLİ KAZLIUŞAĞI KÖYÜ ÇAPANOĞLU CAMİİ PLANI
(H.ACUN) (5.9.1996)

Şekil 10. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin rölöve planı [1].

Şekil 11. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin son cemaat yeri, 2025.

Şekil 12. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin mihrap duvarı, 2025.

Şekil 13. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin doğu duvarı, 2025.

Şekil 14. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin kadınlara mahfil katı, 2025.

Şekil 15. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin mahfil katının görünümü, 2025.

Şekil 16. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin iç mekanının eski fotoğrafı [1].

Şekil 17. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin ahşap tavanı ve tavan göbeği, 2025.

3.2. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin cephe özellikleri

Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii, mihraba dik uzanan düz ahşap tavanlı plan kurgusu ile Yozgat ilinde XVII. ve XX. yüzyıllar arasında yaygın olarak görülen geleneksel cami mimarisi özelliklerini yansıtmaktadır. Yapının beden duvarlarında görülen sarı renkli kesme taş işçiliği; Yozgat şehir merkezinde yer alan 1678 tarihli Divanlı Köyü Camii [15], 1844 tarihli Nakipzade Camii [16] ve Şefaattli ilçesindeki Eski Şefaattli Camii [1] ile benzerlik göstermektedir. Ancak bu yapılara kıyasla Kazlıuşağı Köyü Camii'nin cephe ve süsleme unsurlarında daha sade bir anlayış tercih edilmiştir.

Yapının doğu, güney ve batı cephelerinde sarı renkli düzgün kesme taşlarla örülmüş duvar örgüsü dikkat çekerken, kuzey cephesi bu uygulamadan farklılık göstermektedir. Kuzey duvar, ahşap karkas sistem üzerine sıva ile kaplanmış olup, bu yönüyle diğer cephelerden ayrılmaktadır. Günümüzde PVC pencere ve kapı doğramaları ile kapatılmış olan son cemaat yeri, aslında özgün halinde ahşap dikmelerle oluşturulmuş yarı açık bir mekân niteliğindedir. Bu durum, Yozgat genelindeki düz tavanlı camilerde sıkça karşılaşılan yarı açık son cemaat yeri anlayışıyla örtüşmektedir.

Yapının ana girişi kuzey cephesindedir (Şekil 18). Alt katta son cemaat yeri, üst katta ise kadınlar mahfili yer almaktadır. Cephenin batı köşesinde ise tek şerefeli bir minare yükselmektedir. Alt katta, dört ahşap dikmenin arasında konumlanan ahşap pencere ve kapı doğramaları, üst katta ise iki adet düz atkılı pencere yer almaktadır. Özgün durumda, cephenin alt kısmında önde dört ahşap dikmeye oturan kirişlerle tanımlanan üç birimli son cemaat yeri ve onun arkasında harim duvarı bulunmaktaydı. Harim duvarının merkezinde kesme taş söveli, basık kemerli bir kapı açıklığı, bu açıklığın her iki yanında ise düz atkılı birer pencere yer almaktadır. Günümüzde son cemaat yerinin kapatılmasıyla birlikte, bu özgün kapı ve pencere açıklıkları caminin iç mekânında kalmış durumdadır.

Yapının batı cephesinde (Şekil 19), kuzey yönüne önde yer alan tek şerefeli bir minare bulunmaktadır. Bu cephenin güney bölümünde, alt sırada iki, üst sırada ise üç adet yuvarlak kemerli ve kesme taş söveli pencere açıklığı yer almaktadır. Ayrıca, minarenin bitişiğinde, üst kotta yer alan pencere hizasında, günümüzde taş duvarla kapatılmış olan yuvarlak kemerli bir kapı açıklığı mevcuttur. Bu kapı açıklığının önünde iki adet taş payanda ve bir ahşap kiriş bulunmaktadır. Hakkı Acun, söz konusu açıklığın mahfil katından ulaşılan, geçmişte burada yer aldığı düşünülen ve Çalapverdi Köyü Yukarı Camii'nin minaresi gibi dört ahşap dikme üzerine oturan baldaken formundaki eski bir minareye ait olabileceğini aktarmaktadır [1].

Mihrap cephesi olan güney cephede (Şekil 20), alt ve üst kotta simetrik olarak yerleştirilmiş iki adet yuvarlak kemerli, kesme taş söveli pencere açıklığı bulunmaktadır. Ayrıca cephenin orta aksında, kufi yazı stiliyle işlenmiş "Allah" kelimesinin yer aldığı taş bir süsleme mevcuttur.

Doğu cephesi (Şekil 21), batı cephesinin simetrik bir düzenlemesi olarak tasarlanmıştır. Ancak bu cephede, batı cephesinden farklı olarak minare ve üst kotta kapı açıklığı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, güney cephede olduğu gibi, doğu cephesinin ortasında da kufi yazı stilinde "Allah" ibaresinin yer aldığı taş bir süsleme bulunmaktadır (Şekil 22).

Şekil 18. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin kuzey cephesi, 2025.

Şekil 19. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin batı cephesi, 2025.

Şekil 20. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin güney cephesi, 2025.

Şekil 21. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin doğu cephesi, 2025.

Şekil 22. Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin doğu cephesindeki taş süsleme, 2025.

4. Bulgular

Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii, Yozgat ili Şefaati ilçesine bağlı Kazlıuşağı Köyü'nde yer almakta olup, geleneksel Anadolu kırsal mimarisinin önemli örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Yapının gerek mimari özellikleri gerekse yapı malzemeleri ve süsleme detayları bakımından bölgedeki benzer camilerle karşılaştırmalı olarak incelemelerde bulgulara ulaşılmıştır:

4.1. Plan ve Mekânsal Düzenleme

Cami, mihraba dik yerleştirilmiş dikdörtgen plan şeması ile tasarlanmış olup, kuzeyde son cemaat yeri ve üst katta kadınlar mahfili bulunmaktadır. Bu mekânsal kurgu, Yozgat kent merkezindeki Cevahir Ali Efendi, Başcavuş, Musa Ağa, Kayıymzade, Nakipzade ve Alacalıoğlu camileriyle benzerlik arz etmektedir. Kadınlar mahfili, harim içerisine doğru taşan bir konsol yapı şeklindedir ve gemici merdivenine benzer bir demir merdiven ile ulaşılmaktadır.

4.2. Malzeme ve Yapım Teknikleri

Yapı, sarı renkli düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş olup, pencere ve kapı sövelerinde de aynı taş malzeme kullanılmıştır. Kuzey cephesi ise diğer cephelerden farklı olarak ahşap karkas üzerine sıva kaplama ile inşa edilmiştir. Yapının örtü sistemi, dışta kırma çatı, içte ise düz ahşap tavan şeklindedir. Tavan ortasında ajur süslemeli ahşap bir göbek yer almakta ve bu detay, yapının sanat değeri yüksek ahşap işçiliğini ortaya koymaktadır.

4.3. Cephe Düzenlemeleri ve Süsleme Öğeleri

Güney (mihrap) ve doğu cephelerinde kufi yazı stiliyle işlenmiş "Allah" ibareleri yer almakta, cephelerde simetrik olarak yerleştirilmiş yuvarlak kemerli pencere açıklıkları dikkati çekmektedir. Kuzey cephesinde, alt katta özgün haliyle üç birimli, yarı açık son cemaat yeri bulunmakta iken, günümüzde bu alan ahşap ve PVC doğramalarla kapatılmıştır. Bu değişiklik, caminin özgün mimari ifadesini zedelemektedir.

4.4. Minare Özellikleri ve Yapıdaki Değişiklikler

Yapının kuzeybatı köşesinde yer alan minare, sekizgen kaide üzerinde silindirik gövdelidir ve konik külâh ile sonlanmaktadır. Bu minarenin yakın dönemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Batı cephesinde yer alan ve günümüzde kapatılmış bir kapı açıklığı ile bağlantılı olarak, yapının özgün halinde

burada ahşap dikmeler üzerine oturtulmuş bir baldaken minarenin yer almış olabileceği düşünülmektedir.

4.5. Aydınlatma ve Doğal Işık Kullanımı

Caminin harim mekânında alt kotta sekiz, üst kotta altı pencere açıklığı yer almakta, kadınlar mahfili ise kuzey cephenin üst kotundaki iki pencere ile aydınlatılmaktadır. Üst kot pencerelerinde sonradan eklenen siyah-beyaz desenli cam kaplamaların, iç mekânın doğal ışık almasını önemli ölçüde kısıtladığı gözlenmiştir. Eski fotoğraflar, bu pencerelerin özgün haliyle iç mekânı yeterince aydınlattığını göstermektedir.

4.6. Mimari Detaylar ve Bölgesel Benzerlikler

Yapıda yer alan vaaz kürsüsünün, beden duvarı içerisine entegre edilmiş olması bakımından yalnızca Nakipzade Camii ile benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu detay, bölge camileri arasında nadir rastlanan bir mimari çözüm olarak dikkat çekmektedir.

4.7. Tarihendirme ve Banilik Meselesi

Yapının inşa kitabesi bulunmamakla birlikte, köy halkı ve Aslan Çapanoğlu'nun aktarımlarına göre, cami Çapanoğlu ailesi tarafından yaptırılmış olabilir. Hakkı Acun'un değerlendirmesi doğrultusunda, caminin 1794 yılı civarında Süleyman Bey tarafından inşa ettirilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Caminin restorasyonuna ilişkin olarak, Hicri 1258 (Miladi 1842-43) tarihli bir tamir kitabesinin mevcudiyeti belgelenmiştir. Bu kitabe, günümüzde boya ile kapatıldığı için okunması güçtür.

4.8. Dijital Belgeleme ve Fotogrametrik Modelleme

Araştırmada, yerinde gözlem ve ölçüm tekniklerinin yanı sıra fotogrametri yöntemiyle dijital modelleme yapılmıştır. Bu sayede yapının mevcut durumu üç boyutlu olarak belgelenmiş ve gelecekteki koruma, restorasyon veya akademik çalışmalara altlık oluşturacak nitelikte bir veri seti oluşturulmuştur.

5. Sonuçlar

Yozgat ilinde yaygın olarak görülen ahşap düz tavanlı camilerden biri olan Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii, nitelikli kesme taş işçiliği ile diğer kırsal camilerden ayrılmakta hem mimari hem de kültürel açıdan dikkat çekici bir örnek sunmaktadır. Ancak yapının şimdiye kadar bilimsel çalışmalarda yeterince yer bulamaması, bölgesel mimarlık araştırmaları açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile Kazlıuşağı

Köyü'nde yer alan ve Çapanoğlu ailesiyle ilişkilendirilen bu kırsal yerleşimdeki caminin mimari özelliklerini ortaya koymak ve literatüre kazandırmak amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında, yapı hem yerinde inceleme ve ölçüm çalışmalarıyla hem de fotogrametri temelli dijital modelleme teknikleriyle belgelenmiştir. Bu yöntemsel yaklaşım sayesinde yapının mevcut durumu üç boyutlu olarak kayıt altına alınmış ve özgün mimari detaylarının daha anlaşılır biçimde analiz edilmesi mümkün olmuştur.

Elde edilen bulgular, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin plan ve örtü sistemi açısından bölgeye özgü özellikler taşıdığını; özellikle düzgün kesme taş malzeme ile inşa edilen cephelerin, Yozgat kırsalındaki benzer camilerde nadiren karşılaşılan bir uygulama olduğunu göstermektedir. Bu cephe düzenlemesi yapıya yalnızca yapısal değil, estetik anlamda da özgünlük kazandırmaktadır.

Araştırmada kullanılan yöntemin en önemli katkılarından biri, belgeleme sürecini sadece tanımsal düzeyde bırakmayıp, yapının özgün mimari karakterini üç boyutlu ortamda detaylı ve ölçülebilir biçimde analiz edebilme olanağı sunmasıdır. Fotogrametri temelli modelleme sayesinde yapıdaki özgün ve müdahale görmüş bölümler net biçimde ayrıştırılmış; cephe, iç mekân düzenlemeleri ve süsleme öğeleri mekânsal bağlamda yeniden değerlendirilmiştir. Bu durum, geleneksel belgeleme yöntemlerine kıyasla daha bütüncül ve yorumlayıcı bir analiz yapmayı mümkün kılmıştır.

Sonuç olarak, Kazlıuşağı Köyü Çapanoğlu Camii'nin mimari açıdan belgelenerek bilimsel literatüre kazandırılması, kırsal mimarlık mirasının daha iyi anlaşılmasına ve korunmasına katkı sağlamaktadır. Bu tür yapıların bilimsel yöntemlerle ele alınması, yerel mimarlık kültürünün belgelenmesi, tanıtılması ve sürdürülebilirliği açısından büyük önem arz etmektedir.

Bilgilendirme/Teşekkür

Bu çalışma, Yozgat Bozok Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) birimi tarafından desteklenmiştir (Proje Kodu: FED-2025-1591).

Yazarların Katkısı

Yazarların makaleye olan katkıları eşittir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapılan çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Kaynaklar

- [1] Acun, H. (2005). Bozok Sancağı (Yozgat İli)'nda Türk Mimarisi. *Ankara: Türk Tarih Kurumu*.
- [2] Acun, H. (1981). Yozgat ve Yöresi Türk Devri Yapıları. *Vakıflar Dergisi*, 13, 635-716.
- [3] Yozgat Kültür ve Dayanışma Derneği. (1990). Yozgat Kataloğu. İstanbul, *Vaha Reklam Hizmetleri*
- [4] Ergin, A. Ş. (1994). Vakıflar ve Yozgat'ta Tarihi Vakıf Camileri. *Türkiye Diyanet Vakfı Yozgat Şubesi*.
- [5] Türk Ocakları Yozgat Şubesi. (2000). Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı. *Umut Matbaacılık*.
- [6] Yozgat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2007). *Yozgat Kent Tarihi. Yozgat: Bozok Ofset*.
- [7] Acun, H. (2016). Tüm Yönleriyle Çapanoğulları ve Eserleri. *Ankara: TBMM Basımevi*.
- [8] Sevim, A., & Karacabey, B. (2022). Yozgat İl Merkezindeki Tarihi Camiler. *Yozgat Tarihi ve Kültürü: Arkeoloji ve Sanat Tarihi, Ankara: Akçağ Basım, Cilt I*, ss. 103-133.
- [9] Savaş Sezer, M. (1998). Yozgat ve Çevresi Tarihi Yapılarındaki Süslemeler. *Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli*.
- [10] Daşcı, A. (2010). Yozgat Mihrabları. *Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye*.
- [11] Sağıroğlu, Ö., & Özen Yavuz A. (2017). Yozgat Tarihi Camilerinin İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *II. Uluslararası Bozok Sempozyumu: Yozgat'ın Turizm Potansiyelleri ve Sorunları Bildiri Kitabı, Cilt II, 04 - 06 Mayıs 2017*, ss. 542-552.
- [12] Taşkan, D. (2019). Yozgat'ta Unutulmuş Bir Eser: Tokmak (Çerkez) Hasan Paşa Camisi. *XII. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi /Sanat Etkinlikleri*, ss 123-128.
- [13] Soyer, Y. (2022). Yozgat Divanlı Köyü (Mustafa Paşa) Camii, Tarih Araştırmaları -III, Ankara: *İksad Yayınevi*, ss. 199-218.
- [14] Kabadayı, A., (2023). Kültürel Mirasın Dijital Arşivlenmesi: Emirci Sultan Türbesi ve Camii Örneği. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 5(2), 82-88.
- [15] Mumcuoğlu Türker, S. S. (2024). Ahşap Direkli Ve Tavanlı Bir Cami: Yozgat Divanlı Köyü Camii. *Bozok Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 66-95.
- [16] Mumcuoğlu Türker, S. S. (2024). Az Bilinen Ahşap Tavanlı Nakipzade Camii Üzerine Bir Değerlendirme. *Bozok Journal of Engineering and Architecture*, 3(2), 149-165.
- [17] Mumcuoğlu Türker, S. S. (2024). Ahşap Tavanlı Cevahir Ali Efendi Camii'nin Mimari Özelliklerinin Karşılaştırılmalı Analizi. *Mimarlıkta Güncel Araştırma, Tasarım ve Yöntem-2024*, Fransa: Livre de Lyon, ss. 181-201.
- [18] Mumcuoğlu Türker, S. S. (2024). Yozgat Kayıymzade Camii'nin Mimari ve Süsleme Unsurlarının İncelenmesi. *10. Uluslararası "Artemis" Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, 29-30 Kasım 2024, Bükreş, Romanya.
- [19] Mumcuoğlu Türker, S. S., (2024). Yozgat Merkez ve İlçelerdeki Ahşap Direkli Camiler. *10. Uluslararası "Artemis" Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, Bükreş, Romanya.
- [20] Mumcuoğlu Türker, S. S. (2024). Cevahir Ali Efendi Camii'nin Mimari Özelliklerinin İncelenmesi. *19. Uluslararası İstanbul Fen, Mühendislik, Mimarlık ve Matematik Bilimlerinde Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, İstanbul, Türkiye.
- [21] Mumcuoğlu Türker, S. S., (2024). Sağır Mustafa Ağa Camii'nin Restitüsyonu Hakkında Bir Deneme. *14. Uluslararası Başkent Sosyal, Beşerî, İdari ve Eğitim Bilimleri Kongresi*, Ankara, Türkiye.
- [22] Mumcuoğlu Türker, S. S., (2024). Musa Ağa Camii'nin Restorasyon Öncesi ve Sonrası Durumu. *14. Uluslararası Başkent Sosyal, Beşerî, İdari ve Eğitim Bilimleri Kongresi*, Ankara, Türkiye.
- [23] Mumcuoğlu Türker, S. S., & Kabadayı, A., (2024). Tarihi Yapı Belgelenmesinde Fotogrametri ve Geleneksel Rölöve Yöntemlerinin Karşılaştırılması: Emirci Sultan Türbesi ve Cami Örneği. *9. Uluslararası Azerbaycan Fen, Mühendislik, Matematik ve Uygulamalı Bilimler Kongresi*, Bakü, Azerbaycan.
- [24] Mumcuoğlu Türker, S. S., & Kabadayı, A., (2025). Fotogrametri Yöntemi ile Türkmensarılar Köyü Çapanoğlu Hüseyin Ağa Camii'nin Mimari Özelliklerinin Analizi ve Restitüsyon Denemesi. *3. Uluslararası Thales Fen, Mühendislik, Mimarlık ve Matematik Kongresi*, Kahire, Mısır.
- [25] Kabadayı, A., & Mumcuoğlu Türker, S. S., (2025). Ahşap Tavanlı Yozgat Bahçecik Köyü Camii'nin Fotogrametri Yöntemi ile Dijital Modelinin Oluşturulması. *3. Uluslararası Thales Fen, Mühendislik, Mimarlık ve Matematik Kongresi*, Kahire, Mısır.

- [26] Kabadayı, A., & Mumcuoğlu Türker, S. S., (2025). Dijital Teknolojilerle Bakımsız ve Kullanılmayan Tarihi Camilerin Belgelenmesi: Yozgat İli Karacalar, Kızıltepe ve Topağ Köyü Camileri. 3. Uluslararası Thales Fen, Mühendislik, Mimarlık ve Matematik Kongresi, Kahire, Mısır.
- [27] Mumcuoğlu Türker, S. S., & Kabadayı, A., (2025). Ahşap Bindirme Tavanlı Camilerin Fotogrametri Yöntemi ile Dijital Belgelenmesi ve Mimari Özelliklerinin Karşılaştırılması: Yozgat Kuşçu Köyü Camii ve Gelingüllü Köyü Camii. 21. Uluslararası İstanbul Fen, Mühendislik, Mimarlık ve Matematik Bilimlerinde Bilimsel Araştırmalar Kongresi, İstanbul, Türkiye.
- [28] Mumcuoğlu Türker, S. S., & Kabadayı, A., (2025). Dijital İkiz Teknolojisi İle Ahşap Tavanlı Yozgat Tekkeyenicesi Köyü Camii'nin Mimari Özelliklerinin Belgelenmesi. 21. Uluslararası İstanbul Fen, Mühendislik, Mimarlık ve Matematik Bilimlerinde Bilimsel Araştırmalar Kongresi, İstanbul, Türkiye.
- [29] Kabadayı, A., & Mumcuoğlu Türker, S. S., (2025). Fotogrametri Yöntemiyle Köseyusuflu ve Divanlı Köyü Camilerinin Cephe Analizi: Mevcut Rölöve Çizimleri ile Karşılaştırmalı Bir İnceleme. 21. Uluslararası İstanbul Fen, Mühendislik, Mimarlık ve Matematik Bilimlerinde Bilimsel Araştırmalar Kongresi, İstanbul, Türkiye.
- [30] Akdeniz, H. B., Sag, N. S., & Inam, S. (2023). Analysis of land use/land cover changes and prediction of future changes with land change modeler: Case of Belek, Turkey. *Environmental Monitoring and Assessment*, 195(1), 135.
- [31] Akdeniz, H. B., & İnım, Ş. (2023). Spatio-temporal analysis of shoreline changes and future forecasting: the case of Küçük Menderes Delta, Türkiye. *Journal of Coastal Conservation*, 27(4), 34.
- [32] Akdeniz, H. B. (2023). Spatio-temporal analysis of the effects of urban growth on urban heat island: Case of Konya, Türkiye. *The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 48, 441-448.

© Author(s) 2025.

This work is distributed under <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>